

ὌΖΥΓΟΣ ἩΣΑΙ ΚΑΙ Ο
ΓΙΝΗΣ

ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΛΛΟΥΜΕΝΑ

Τοῦ Κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Μὲ τὴν προοπτικὴ ἑνὸς συνεδρίου

Σὲ ἄρθρο μας μὲ τίτλο Ὁριοθετήσεις εἶχαμε κάνει μιὰ πρώτη προσπάθεια προσέγγισης ἀπὸ ὀρθόδοξη σκοπιὰ τῆς θεματικῆς τοῦ XIVου Συνεδρίου τοῦ «Διεθνoῦς Συνδέσμου Ἱατρικοψυχολογικῶν καὶ Θεραπευτικῶν Μελετῶν» ποῦ θὰ γίνεῖ στὴ Ρώμη (Grottaferrata) 14 μὲ 18 Ἰουλίου 1999 μὲ τίτλο: Βεβαιότητες καὶ ἐμπειρία τῶν ὀρίων.

Εἶχαμε καταλήξει τότε ὅτι τὸ ὀριοθετεῖν ὅπως καὶ τὸ ὀρθοδοξεῖν εἶναι τελικὰ *σχοινοβατεῖν*, γι' αὐτὸ καὶ θυμίζαμε ὅτι κάτι τέτοιο ἀπαιτεῖ καὶ προϋποθέτει *μαθήματα σχοινοβασίας*. Ἰδιαιτέρως μάλιστα ὅταν δίπλα στὶς βεβαιότητες ποῦ μπορούμε νὰ ἔχουμε καὶ ποῦ μᾶς δίνουν ἀσφάλεια, μιὰ ἄλλη βεβαιότητα παραμονεύει, ἐκείνη τῆς ἐμπειρίας τῶν ὀρίων μας. Ἡ τελευταία ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη *ἐπιθυμία*, ἡ ὁποία βγάζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ὅριά του καὶ ταυτόχρονα τοῦ δείχνει ποιός εἶναι, ποιές εἶναι οἱ δυνατότητες καὶ ποιὰ τὰ ὅριά του. Ὁ «μεθόριος» ἄνθρωπος –σύμφωνα μὲ τὴν ἔκφραση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης– ὀφείλει νὰ ἐπιμετρήσει τὶς δυνάμεις του ὥστε νὰ κινηθεῖ ἀσφαλῆ καὶ νὰ ἰσορροπήσει μεταξὺ ἐλλείψεως καὶ ἐπιθυμίας. Στὰ δύσκολα πρέπει νὰ πιέζουμε τὸν ἑαυτὸ μας γιὰ νὰ δεῖ τὰ ὅριά του¹.

1. Στὸ κείμενο ὑπαινισσόμαστε ἄρθρα μας ποῦ δημοσιεύθηκαν στὸ περ. «Ὁ Ἐφημέριος»: Ὁριοθετήσεις (1977, σ. 200-201)· Μαθήματα σχοινοβασίας (1996, σ. 272-273)· Περὶ ἐπιθυμίας (1998, σ. 56-57)· Μέτρα καὶ σταθμὰ (1998, σ. 344-345).

Λόγος για την άβειαιότητα

Το ζήτημα, όμως, είναι πώς θα επιτύχει αυτή την ασφάλεια, αυτή τη βειαιότητα, όταν γύρω του όλα ανισορροπούν, όλα είναι βέβαια. Και δεν είναι μόνο τα τελευταία αποτροπιαστικά γεγονότα που συντελούνται στην περιοχή μας τα όποια προκαλούν αυτή την άβειαιότητα και την ανασφάλεια. "Αν ανατρέξουμε στον καθημερινό και τον περιοδικό Τύπο τουλάχιστον της περασμένης χρονιάς, θα διαπιστώσουμε ότι εδώ και καιρό ο κόσμος μας ζει στον άστερισμό της άβειαιότητας, έχει μπει για καλά στην εποχή της άβειαιότητας. "Όπως έγραφε ο 'Ιγνάσιο Ραμονέ: «Στις παραμονές της τρίτης χιλιετίας, ο καθένας μπορεί σήμερα να διαπιστώσει πώς η άβειαιότητα έχει γίνει η μόνη βειαιότητα»². 'Η προφητεία του διανοητή Γιαπωνέζου Φουκουγιάμα που στις αρχές της δεκαετίας του '90 προέβλεπε το «τέλος της ιστορίας» και φανταζόταν έναν κόσμο ειρηνικό, χωρίς ιδεολογικούς ανταγωνισμούς και γενικευμένες συγκρούσεις απέδειχθη άκρως ουτοπική. 'Ο σύγχρονος κόσμος δυστυχώς τον διέψευσε και ζούμε σ' έναν κόσμο άβειαιο. Οί καιροί είναι δύσκολοι και ο πλανήτης έχει μπει σε περίοδο άβειαιότητας. 'Η στυφή γεύση του νέου κόσμου μᾶς γεμίζει άγχος και άβειαιότητες. Οί παλιές βειαιότητες έχουν σήμερα ανατραπεί και νέες άβειαιότητες εμφανίζονται όχι μόνον στον πολιτικό και οικονομικό τομέα, αλλά και σ' εκείνον των θετικών επιστημών όπου αναγγέλλεται το «Τέλος της βειαιότητας»³. Μόνο που στις τελευταίες αυτό το τέλος είναι αρχή μιᾶς άλλης θεωρήσεως του πολύπλοκου της πραγματικότητας και οδηγεί σε διαφορετική όπτική. 'Εν τούτοις θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί ως προς τις εφαρμογές των ιδεών της πολυπλοκότητας σε κοινωνικά φαινόμενα όπως η οικονομία, οί κοινωνικές τάξεις, η εξέλιξη και η άνοδος και η πώση των πολιτισμών⁴.

Τὰ συμφέροντα ...είναι καλά

Το πιο άνησυχητικό, όμως, είναι ότι ο νέος κόσμος ο οποίος ανατέλλει φαίνεται να άπεμπολεί παραδομένες άξίες ή να τις έρμηνεύει κατά το δοκούν ή σύμφωνα με τα έκαστο-

2. Στο βιβλίο του *Géopolitique du Chaos*, Paris 1997, όπως το παρουσίασε στο «Βήμα της Κυριακής», 1 Μαρτίου 1998, ένθετο Βιβλία, σ. 7, ο διεθνολόγος Σωτήρης Ντάλης.

3. 'Ιλία Πριγκοζίν, *Το τέλος της βειαιότητας, Χρόνος, Χάος και οί Νόμοι της Φυσικής*, Έκδ. Κάτοπτρο 1977, Παρουσίαση του βιβλίου από τον 'Ιωάννη Ε. Άντωνίου στο «Βήμα της Κυριακής», 8 Φεβρουαρίου 1988, ένθετο Βιβλία, σ. 7.

4. Περισσότερα βλ. στο μικρό αφιέρωμα για τον 'Ιλία Πριγκοζίν στο ένθετο Νέες Έποχές του «Βήματος» ό.π. σ. 1, 6-8 και στην «Καθημερινή» της 19 Φεβρουαρίου 1998, σ. 12.

τε συμφέροντα, έθνικά, προσωπικά και άλλα. 'Ως νέο δόγμα φαίνεται ότι «το έθνικό συμφέρον ταυτίζεται με τις ήθικές άξίες». 'Ηθικό, λοιπόν, είναι ό,τι συμφέρει και ώφελεί. Συμμαχεϊς με τον δυνατό και τον νικητή για να είσαι πάντα κερδισμένος και με το μέρος των κερδισμένων.

Αυτό θέτει ένα τεράστιο ήθικό πρόβλημα σε όλους μας και σε σχέση με τους νέους. 'Αφορᾶ κυρίως στο παράδειγμα και στις αρχές που θέτουμε ενώπιόν τους. 'Υποχωρούμε σε κάποιες άπαιτήσεις, παίρνοντας όμως ανταλλάγματα που έγγυώνται ένδεχομένως βραχυπρόθεσμα την ασφάλεια των νέων μας και αυτό τους ίκανοποιεί γιατί δεν θέτουν τη ζωή τους σε κίνδυνο. Τί θα τους ώθήσει, όμως, να διακινδυνεύσουν τη ζωή τους για κάτι στο μέλλον; Μήπως τελικά θα διαλέξουν το «μικρότερο κακό» γιατί έτσι τους μάθαμε να διαλέγουν και θεωρούν ότι μ' αυτό τον τρόπο προστατεύουν τους έαυτούς τους κλεισμένοι πίσω από κάποια σύνορα;

'Η άμφιβολία που σώζει

Σύντομα, όμως, διαπιστώνουν ότι «ή πίκρα σήμερα δεν έχει σύνορα». Οί εικόνες που βλέπουμε στους τηλεοπτικούς δέκτες μας το άποδεικνύουν περίτρανα. 'Αποδεικνύουν, όμως, ταυτόχρονα ότι όλοι μας θέτουμε τεράστια έρωτηματικά ως προς την άξιοπιστία των πρωτοβουλιών έπεμβάσεως για έπιβολή της δικαιοσύνης και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Δεν είμαστε πια βέβαιοι ότι όλα όσα λέγονται, λέγονται ή γίνονται όρθως. Φοβούμαι ότι για ένα διάστημα πιστέψαμε σε βειαιότητες που άποδείχθηκαν άπατηλές. Κάτι τέτοιο όμως θα μπορούσε να άποδειχτεί και σωτήριο. Θα μπορούσα έτσι να δεχτώ ότι στην παρούσα περίσταση το «άμφιβάλλω άρα ύπάρχω» θα μᾶς πήγαινε ένα βήμα πιο μπροστά στην αλήθεια.

'Από εδώ και έμπρός δεν μπορώ να δικαιολογήσω τον έαυτό μου να πιστεύω ό,τι μου λένε ως αυτονόητα όρθον. Μου έδωσαν το δικαίωμα και πρέπει και εγώ με τη σειρά μου να το σεβαστώ και να το ύπερασπιστώ. Δεν θα άρκούμαι σε έτυμνηγορίες, θα άπαιτώ άποδείξεις δια του λόγου το άληθές. Θα ζητώ έγγυήσεις, γνωρίζοντας εκ των προτέρων, ότι μπορεί και να μη μου χρησιμεύσουν σε τίποτε παρά μόνο για να έκτεθούν εκ των ύστερων αυτοί που τις έδωσαν και δεν θα μπορούν να τις τηρήσουν.

Τότε, όμως, θα μπορώ να έπαναλαμβάνω το «ό άδικών άδικησάτω έτι» και να επικαλούμαι τον Κύριο λέγοντας: «στερέωσόν με έπι την πέτραν των έντολών σου και σῶσόν με». 'Είναι η μόνη στέρεη βειαιότητα στον καταγιισμό των άβειαιοτήτων που μᾶς πλήττουν από παντού.